

PARTEA I

*UN MODEL ROMÂNESC
AL RELAȚIILOR INTERETNICE*

James Rosapepe
(Ambasadorul Statelor Unite ale Americii în România)

RELAȚII INTERETNICE ÎN ROMÂNIA

Românii și maghiarii de aici sunt deopotrivă de acord să-și rezolve disensiunile într-o manieră tolerantă, respectuoasă și democratică. Politicienii și cei care caută să stârnească conflicte etnice nu ascultă de oamenii din România.

Această conferință ar putea să pară neobișnuită din două motive. Unul este faptul că ea a fost sponsorizată de Statele Unite. Probabil că se înțelege de ce. Noi, americanii, suntem foarte preocupați de relațiile interetnice, deoarece suntem o țară de imigranți, o țară de minorități, unde nu există vreun grup etnic majoritar. Noi trăim cu aceste probleme de decenii, chiar secole, și nu le-am soluționat încă pe toate. Înainte să accept postul de ambasador în România, am fost membru al legislativului din statul Maryland și am reprezentat o zonă care, printre altele, cuprindea o numeroasă comunitate afro-americană și una semnificativă de hispanici. Toate aceste comunități aveau problemele lor specifice de ordin politic, social, economic, potențiale surse de conflict; pentru a face față conflictelor, membrii comunității noastre trebuiau să muncească din greu zi de zi, așa cum fac oamenii în România și pretutindeni în lume în cadrul societăților multietnice.

O altă motivație a interesului nostru ar putea fi considerată puțin neobișnuită - și, din experiența mea în această funcție pot să vă asigur că așa este. Ne-am obișnuit în ultimii câțiva ani cu o serie de analize asupra situației din România și în mod deosebit pentru ultimul deceniu. Numai că în vreme ce majoritatea au abordat tematica pornind de la motivațiile pentru care nu s-a realizat mai mult în ultimii zece ani, în momentul de față ne propunem să analizăm cum de s-a făcut atât de mult. Iar pentru a face posibil acest lucru, numeroși oameni au contribuit, și aș dori să mulțumesc tuturor celor implicați, din ONG-uri, analiștilor opiniei publice, celor de la World Learning, personalul ambasadei noastre, al USAID-ului, departamentul politic, departamentul diplomației publice, profesorii universitari care au venit în România, liderii politici din România care ni s-au alăturat acum, precum și conducătorii comunităților româno-americane și maghiaro-americane. În mod special aș dori să mulțumesc celui care a fost "creierul" acestui proiect, care a avut viziunea, care a coordonat întregul proces, dând dovadă de răbdare până la capăt, și anume lui Emőd Farkas, coordonator al USAID Democracy, cu sediul în Cluj. El este sufletul și spiritul ce au stat în spatele acestei conferințe.

Acum mai bine de un an, când războiul bântuia în Iugoslavia vecină, știu că americanii, și sunt sigur că și alții, s-au întrebat pe bună dreptate: grupurile etnice din Europa de sud-est chiar nu sunt capabile să trăiască în pace unele cu altele? Este oare democrația multiethnică un vis irealizabil? La acea vreme, președintele Bill Clinton a avut inițiativa de a pune această întrebare și a găsit un răspuns. De fapt, răspunsul său formulat la 15 aprilie 1999, la San Francisco, constituie tema inițiativă de față: Cine va defini viitorul acestei părți a lumii? Cine va oferi modelul de soluționare a problemelor legitime ale acestor oameni eliberați de sub comunism? Să fie oare Miloșevici - cu mașina sa de propagandă, cu trupele lui paramilitare care spunea oamenilor să-și părăsească țara, istoria și pământul, sau dacă nu să moară - cel ce poate oferi modele pentru această zonă? Sau va fi o națiune precum România, care construiește democrația și respectă drepturile minorităților etnice?

România are multe lucruri în comun cu Iugoslavia, așa cum toți știm, nu numai granița. Majoritatea populației din cele două țări este creștin-ortodoxă, ambele au fost invadate și dominate timp de secole de turcii otomani, amândouă au avut de-a lungul vremii relații dificile cu unii dintre vecinii lor, ca să mă exprim diplomatic. Iar la zece ani după căderea comunismului și a regimului Ceaușescu, România are destui extremiști și demagogi. Astăzi însă, spre deosebire de Iugoslavia, România este o democrație multiethnică vibrantă. După cum spune proverbul românesc: "Câte bordeie, atâtea obiceiuri", trebuie să apreciem și să respectăm specificul celorlalți. Așa cum a remarcat și primul ministru, și după cum se știe, aici toate minoritățile etnice sunt reprezentate în Parlament, iar partidul maghiarilor este membru al coaliției de guvernare și are miniștri în guvern. Este adevărat că mai sunt nemulțumiri legate de democrația din România. Presa scrie ce dorește. Membrii parlamentului se ceartă între ei, iar partidele, în special în această vară, se concentrează pe alegerile următoare. Însă un american ca mine se simte acasă într-o astfel de atmosferă.

Există totodată multe controverse etnice și religioase în România legate de limba de predare în școli, numele străzilor, rolul și funcția universităților etnice, modul de retrocedare a bunurilor bisericești și a altor bunuri luate cu forța foștilor proprietari de către comuniști în trecut etc. Dar la fel ca în America, oamenii din România iau atitudine față de aceste dileme, mergând până la esența problemelor legate de identitate. Spre deosebire de Serbia lui Miloșevici, oamenii dezbat aceste probleme în presă, în parlament, în cadrul campaniilor electorale.

După cum spunea președintele Clinton, toate aceste controverse și opinii divergente se rezolvă nu cu forța armelor, ci prin forța argumentului, cu alte cuvinte - în mod democratic. De aceea, v-am invitat la această conferință pentru a reflecta și pentru a ne ajuta să înțelegem de ce se întâmplă astfel. De ce România a fost capabilă să realizeze în ultimii zece ani ceea ce a realizat, în timp ce chiar alături, în vecini, celălalt model a adus atâtea tragedii în sufletele oamenilor? Sperăm ca prin analizele și intervențiile dumneavoastră să elucidăm o serie din aceste interogații, să contribuim

și să ajutați și pe prietenii poporului român, inclusiv pe noi, să contribuie la continuarea progresului democrației în următorii zece ani și, evident, chiar mai departe.

Veți afla detalii furnizate de un sondaj de opinie întreprins la nivel național, sponsorizat de noi, în care oamenilor din România li s-au adresat aceste întrebări. Nu vreau să răpesc ideile următoarelor prezentări, ci doresc doar să vă spun, pe scurt, că atunci când am lecturat rezultatele sondajului, am observat câteva teme importante din ceea ce spun oamenii din România, indiferent de etnie. Am adresat următoarea întrebare: de ce credeți că România a scăpat de tragedia Iugoslaviei, adică de un conflict interetnic? Ceea ce au spus de fapt acești oameni, români, maghiari și alții, a fost: pentru că cetățenii României sunt hotărâți să colaboreze și sunt devotați democrației. Asta au spus-o oamenii care trăiesc aici. Iar vocile oamenilor, sondajul - cinstit vorbind - ne ajută să explicăm afirmația de acum un an a președintelui Clinton, atunci când a menționat exemplul modelului românesc. Bineînțeles că există dezacorduri, mai ales între etnicii români și maghiari, referitoare la problematici politice specifice. Dar românii și maghiarii de aici sunt deopotrivă de acord să-și rezolve disensiunile într-o manieră tolerantă, respectuoasă și democratică. Politicienii și cei care caută să stârnească conflicte etnice nu ascultă de oamenii din România.

Să construim așadar pe fundamentul succesului ultimilor zece ani și să îl răspândim mai ales împrejurul României.

Mugur Isărescu
(Primul ministru al României)

MODELUL ROMÂNESC DE RELAȚII INTERETNICI

Sunt nenumărate progresele cu privire la construcția legislativă și instituțională în materie de drepturi ale omului, inclusiv în ceea ce privește drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale. La fel de numeroase sunt și schimbările profunde de mentalitate la nivelul societății românești, în sensul afirmării respectului pentru drepturile omului și pentru valorile democratice. Sunt realități ce exprimă opțiuni fundamentale ale autorităților române și ale societății civile pentru integrare europeană.

Aici, în granițele României, trăim în bună înțelegere români (89,4%), maghiari (7,1%), romi (1,8%), germani (0,5%), ucraineni (0,3%), ruși lipoveni (0,2%), turci (0,1%), sârbi (0,1%), tătari (0,1%), slovaci (0,1), alături de bulgari, evrei, croați, cehi, polonezi, greci, armeni (în jur de 0,3%). Când spun "bună înțelegere", am în vedere faptul că protecția drepturilor omului, inclusiv a persoanelor aparținând minorităților naționale, este asigurată de specificul cadrului nostru social și istoric, dominat de o reală omenie și de o bună înțelegere. Acest fapt este întărit de prevederile constituționale, de alte legi, adaptate convențiilor internaționale în materie.

România a aderat la majoritatea instrumentelor internaționale de protecție a drepturilor omului, în sistemul ONU sau în cel al Consiliului Europei, fiind prima țară care a ratificat convenția cadru pentru protecția minorităților naționale, incluzând-o, ca instrument al politicilor naționale în materie de protecție a minorităților, în tratatele bilaterale încheiate cu țările vecine. Semnarea, la 16 septembrie 1996 a tratatului de înțelegere, cooperare și bună vecinătate între România și Ungaria reprezintă începutul unei etape în relațiile celor două țări, care se traduce printr-un dialog constructiv și eficace atât la nivel politic, cât și la nivelul specialiștilor, privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale. Tratatul cu privire la relațiile de bună vecinătate și cooperare între România și Ucraina marchează și el o abordare pragmatică a relațiilor bilaterale dintre cele două țări. Tratatul consacră standardele cele mai înalte în domeniul protecției minorităților naționale, exprimate prin prevederi relevante referitoare la constituirea euroregiunilor "Prutul de Sus" și "Dunărea de Jos", structuri menite să faciliteze promovarea contactelor și colaborarea directă între cetățenii României de naționalitate ucraineană și cetățenii Ucrainei de naționalitate română. Tratatul politic bilateral încheiat de România cu Croația și R. F. Iugoslavia conține, de asemenea, clauze privind protecția persoanelor aparținând minorităților naționale.

Drepturile constituționale cu privire la naționalități se regăsesc, de asemenea, în legi specifice ori în decizii ale autorităților române. Un fapt semnificativ: noua lege a învățământului asigură educația în limba maternă la toate nivelurile, formele și tipurile de învățământ. În lege e prevăzută și posibilitatea de a se înființa grupe, secții, colegii și facultăți în limba maternă în cadrul universităților de stat; ori aceea de a se înființa universități multiculturale; sau dreptul de a susține examenele de verificare și de admitere în limba în care a fost studiată disciplina respectivă.

În altă ordine de idei, amintesc actele normative de restituire a unor bunuri care au aparținut organizațiilor minorităților naționale. Au fost astfel retrocedate bunuri imobile care au aparținut comunității evreiești din România, cultelor religioase, unor organizații ale minorităților. Statul român este preocupat de restituirea cu prioritate a unor imobile ce au aparținut comunităților minorităților naționale și care au trecut în patrimoniul statului după anul 1940 prin constrângere, confiscare, naționalizare sau manevre dolosive.

Privind în urmă și încercând să facem o sinteză a celor zece ani care au trecut, sunt nenumărate progresele cu privire la construcția legislativă și instituțională în materie de drepturi ale omului, inclusiv în ceea ce privește drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale. La fel de numeroase sunt și schimbările profunde de mentalitate la nivelul societății românești, în sensul afirmării respectului pentru drepturile omului și pentru valorile democratice. Sunt realități ce exprimă opțiuni fundamentale ale autorităților române și ale societății civile pentru integrare europeană. De altfel, toate aceste evoluții pozitive au fost confirmate de decizia Adunării Parlamentare a Consiliului Europei de a înceta monitorizarea angajamentelor asumate de România la intrarea în organizație (Rezoluția 1123/1997) și reafirmate în 27 mai 1998. Noile relații au început să fie întemeiate pe încredere.

Privind în viitor, către următorii 10 ani, preocupările României sunt legate de trecerea la o fază nouă. Un nou proiect de lege privind organizarea administrației publice locale și regimul general al autonomiei locale, aflat în Parlament, pune pe rol folosirea limbii materne în administrația publică.

Sunt în pregătire, totodată, o lege privind ratificarea Cartei Europene a Limbilor Regionale sau Minoritare; o lege privind înființarea, organizarea și funcționarea Institutului pentru Minorități Naționale; o lege privind eliminarea tuturor formelor de discriminare; o lege privind minoritățile naționale. În continuare, o atenție deosebită va fi acordată de autoritățile române măsurilor cu caracter reparatoriu în legătură cu restituirea bunurilor ce au aparținut organizațiilor minorităților naționale.

În același timp, căutăm noi forme de îmbunătățire a activității în acest domeniu. Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale, înființat încă din anul 1997, este condus de un ministru delegat pe lângă primul ministru. Această funcție este deținută în prezent de către un reprezentant al UDMR. De asemenea, funcția de secretar de stat este deținută de un reprezentant al Forumului Democrat al Ger-

manilor din România. Acest departament va fi mai bine folosit în viitor, îndeosebi pentru elaborarea de proiecte de legi ori de alte acte normative cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale. Totodată, va crește rolul lui în monitorizarea aplicării actelor normative interne și internaționale privind protecția minorităților naționale sau în acordarea de asistență financiară organizațiilor ce aparțin minorităților naționale, la propunerea Consiliului Minorităților Naționale.

Vor fi elaborate în următorul deceniu importante noi programe destinate păstrării, exprimării și dezvoltării identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a minorităților naționale, fără nici un fel de discriminări. În această lucrare, va fi mai bine folosit Oficiul Național pentru Romi, ce are ca atribuții menținerea și stabilirea de relații cu organizații ale romilor, în vederea soluționării problemelor specifice acestei etnii.

Ne preocupă totodată îmbunătățirea activității Comitetului Interministerial pentru Minorități Naționale, creat în 1998. Acest Comitet va avea o mai bună colaborare cu instituțiile administrației centrale, cu Parlamentul, cu Academia Română, cu organizații neguvernamentale.

Participarea minorităților la viața publică este o altă preocupare fundamentală a statului român. Cei zece ani care au trecut ne oferă exemple ilustrative. Participarea UDMR la guvernare se concretizează prin includerea în "Programul Guvernului pentru anii 1997-2000" a unui număr important de obiective conținute în programul electoral al acestei formațiuni, ca și prin prezența în structurile guvernamentale centrale și locale a reprezentanților acestei formațiuni: doi miniștri membri ai Guvernului; zece secretari de stat; doi prefecți și opt sub-prefecți. Reprezentanții UDMR au obținut, la alegerile din noiembrie 1996, 36 de locuri în Parlamentul României, reprezentând 7,62% din numărul de mandate parlamentare. Alte 15 organizații ale persoanelor aparținând minorităților naționale, care nu au întrunit în alegeri numărul de voturi necesar pentru reprezentarea în Parlament, au obținut fiecare câte un loc de deputat, în baza prevederilor legii pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului.

La alegerile locale din luna iunie 2000, un mare număr de persoane aparținând minorităților naționale au obținut mandate de primari și consilieri la nivel de comune, orașe, municipii și județe. În ceea ce privește UDMR, pe listele sale au fost aleși 148 de primari și 2.586 de consilieri de comune, orașe, municipii și județe. În afara UDMR-ului, alte organizații aparținând cetățenilor de etnie maghiară au obținut 33 de mandate de consilieri. De asemenea, în orașe precum Miercurea Ciuc, Carei, Satu Mare etc au fost aleși primari aparținând minorității maghiare, care au candidat ca independenți. Numeroase mandate au obținut și Forumul Democrat al Germanilor din România, Uniunea Ucrainenilor din România, Uniunea Democratică a Slovacilor și Cehilor din România, Uniunea Croaților din România, Comunitatea Rușilor-Lipoveni din România.

Această largă reprezentare democratică, rezultată din recente alegeri locale, este cea mai semnificativă proiecție pentru următorii zece ani. Se vede limpede un adevăr extrem de important: acela că, în România, naționalităților nu doar li se promite un viitor mai bun, ci participă direct, în instituțiile puterii de stat, la construcția acestui viitor.

Péter Eckstein-Kovács
(Ministrul minorităților naționale din România)

PROTECȚIA ȘI PARTICIPAREA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE - CONDIȚIE A INTEGRĂRII EUROPENE

România s-a înscris deja pe un drum ascendent spre integrarea europeană, ceea ce presupune că respectarea celorlalți concetățeni, indiferent de etnie sau religie, este o cale sigură de progres, apreciată de comunitatea internațională.

România este o țară bogată în minorități naționale. Probabil că s-ar fi putut face mai multe pentru a familiariza Europa cu tradițiile și cultura acestor minorități, precum și cu eforturile depuse de autoritățile românești pentru a promova valorile acestei comunități. Semnificativ este însă faptul că procesul de integrare europeană, început acum cincizeci de ani a căpătat un ritm mai rapid, aducând beneficii nu numai inițiatorilor, dar și acelor state care s-au aflat mai bine de patru decenii în întunericul dictaturilor comuniste.

Acești ani au constituit pași mărunți, dar siguri, pe drumul dezvoltării democrației și al respectului pentru drepturile omului. De aceea, se cuvine un gând de recunoștință celor care au parcurs această cale, oferindu-ne perspectiva integrării europene. Suntem convinși că programele pe care le-am realizat în cadrul diverselor parteneriate au oferit substanță acestor idealuri, grăbind și asigurând în același timp succesul demersurilor pe care le face Europa, din toate punctele de vedere.

Din această perspectivă, se poate afirma că - cel puțin în România - la ora actuală problema integrării europene este larg abordată de întreaga opinie publică, sub toate aspectele ei. După zece ani de tranziție, ani grei atât pentru majoritatea românească, cât și pentru minoritățile naționale din această țară, s-a înțeles un lucru fără echivoc: atât dezvoltarea, cât și integrarea sunt procese care se intercondiționează; ele sunt scopuri generale care necesită o contribuție continuă a fiecăruia dintre noi. Mulțumită acestui fapt, s-a ajuns la ora actuală în România la un consens care nu a fost afectat de competiția care s-a ivit între partidele noastre politice în acest an electoral. Dimpotrivă, opinia publică românească dorește ca, indiferent de rezultatele alegerilor următoare, progresul nostru spre integrare să continue neîntrerupt, cât mai eficient și mai repede posibil. Puternic sau slab, bogat sau

sărac, fiecare cetățean al României, fie că aparține majorității, fie că este membru al unei minorități naționale, inclusiv minoritatea romilor, dorește această integrare. Este normal să fie așa, pentru că aceasta constituie garanția unei vieți mai bune, mai civilizate, normale.

Sistemul românesc pentru protecția minorităților naționale este relativ nou, el existând doar de câțiva ani, dar dorim să-i îmbunătățim performanța, să îl extindem și să îl prezentăm Europei ca pe o experiență demnă de luat în calcul. În România minoritățile naționale reprezintă un potențial important, peste 10% din populația totală, având o moștenire de secole, un real tezaur de valori lingvistice, religioase și culturale. Societatea românească - ea însăși în plin proces de reaşezare a valorilor - devine din ce în ce mai conștientă de faptul că aceste valori care le reprezintă minoritățile trebuie păstrate ca parte a moștenirii comune.

În 1991 cetățenii români au adoptat, printr-un referendum, Constituția României, care este în vigoare și acum, iar patru ani mai târziu, în 1995, prin semnarea și ratificarea Convenției cadru pentru protecția minorităților naționale, s-a creat o legătură foarte importantă între România și Europa de azi. Acest eveniment a fost urmat de semnarea Cartei Europene a Autonomiei Locale, în 1997, s-au încheiat tratate bilaterale cu Germania (1992), Ungaria (1996) și Ucraina (1997). În plus, există și alte documente din același cadru care se află în faza de pregătire sau sunt deja dezbătute în Parlament; toate acestea racordează România cât mai bine și mai eficient la exigențele Uniunii Europene.

La nivel instituțional, deși suntem confrunțați cu constrângeri economice grave, strategia noastră se bazează pe structurile specializate și pe un parteneriat activ între instituțiile statului și instituțiile administrației locale, pe de o parte, precum și ale societății civile, pe de altă parte. Departamentul pe care îl reprezintă, cel pentru Protecția Minorităților Naționale, a fost înființat în 1997 și încă de la început s-a stabilit un parteneriat bine structurat cu Consiliul Minorităților Naționale, care este un for pentru 17 organizații ce reprezintă diferite minorități naționale din România. Împreună cu acest corp, ne întâlnim regulat și ne consultăm în procesul luării deciziilor, promovăm și dezvoltăm cooperarea cu alte ONG-uri, binecunoscute pentru contribuția lor la promovarea drepturilor omului și protecției minorităților. Totodată, menținem o legătură permanentă cu autoritățile locale prin intermediul celor cinci birouri teritoriale pe care le-am înființat în regiunile unde concentrația minorităților este cea mai mare: Cluj, Constanța, Suceava, Turnu-Severin și Arad. Astfel, încercăm să transferăm responsabilitățile de la nivelul central la cel local, unde de fapt se ivesc problemele care cer soluții și unde pot fi rezolvate mai eficient.

Pe lângă întâlnirile regulate și schimbul de informații în cadrul Consiliului Minorităților Naționale, asigurăm sprijin financiar pentru unele din proiectele pe care le derulează organizațiile minorităților naționale. Pe baza prevederilor Legii Bugetului, în fiecare an, în ciuda limitărilor impuse de dificultățile economice, se

asigură fonduri pentru funcționarea acestor organizații, pentru publicarea unor cărți și reviste reprezentative culturii fiecăreia din aceste comunități, precum și pentru derularea unor proiecte. Folosind în mod eficient resursele financiare limitate, departamentul nostru încearcă să finanțeze proiecte interetnice care nu pot fi subvenționate în întregime de organizațiile care le-au inițiat, precum și diverse proiecte de colaborare. Sumele alocate domeniului nostru de activitate au crescut de la an la an, fapt reflectat și în activitățile tot mai diversificate și mai ample din domenii deja enumerate.

Unul din principiile ferm promovate de departamentul nostru încă de la înființarea sa a fost că problemele minorităților trebuie să fie separate de problemele politice, acestea trebuind abordate din perspectiva generală a drepturilor omului. Până la ora actuală s-a înregistrat un anumit progres, dar trebuie totuși să recunoaștem că de fiecare dată când se ivește vreo problemă legată de minorități, presa îi dă o coloratură politică. Noi, cei care ne străduim să asigurăm condițiile optime de funcționare a acestui departament, suntem convinși că problemele legate de minorități, precum și cele legate de integrarea europeană, sunt procese ce nu pot fi stopate, iar politicile aferente nu pot fi schimbate din patru în patru ani, de la un guvern la altul.

Un alt aspect pe care doresc să îl abordez este legat de cea mai serioasă problemă cu care ne confruntăm la ora actuală, fiind o problemă regională, europeană: rezolvarea situației dificile pe care o au comunitățile de romi și asigurarea unui nivel de trai decent pentru acestea. Am înființat în cadrul departamentului nostru o Agenție națională pentru romi, prin intermediul căreia încercăm să identificăm soluții pentru problemele speciale cu care se confruntă această comunitate, cum ar fi: sărăcia, excluderea socială, nivelul foarte scăzut al asistenței sanitare, accesul la educație etc. Facem față acestor probleme foarte serioase folosindu-ne de sprijinul acordat de Uniunea Europeană prin mijlocirea unui proiect PHARE, care a fost recent demarat. Pentru cei care nu sunt familiarizați cu problemele noastre, aș dori să subliniez că îmbunătățirea situației socio-economice a comunității romilor este un criteriu de aderare la Uniunea Europeană, criteriu pe care România va trebui să îl îndeplinească cât de curând.

În final, câteva elemente referitoare la participarea UDMR-ului la guvernare, după alegerile din 1996, fapt deosebit de important și cu semnificații multiple atât pentru societatea românească în general, cât și pentru minoritatea maghiară în special. În primul rând trebuie reținut faptul că reprezentanții minorității maghiare din România nu numai că au fost întrebați dacă doresc să participe la guvernare, ci practic au fost invitați să facă acest lucru. A fost un gest - l-aș califica eu - foarte curajos din partea clasei politice românești, chiar dacă la vremea aceea nu erau la îndemână rezultatele unui *Etnobarometru* (vezi Anexa) atât de riguros întocmit.

Un alt element ce trebuie remarcat este acela al naturii condițiilor și temelor de negociere între reprezentanții minorității maghiare și cei ai partidelor din arcul guvernamental actual. Dacă în Slovacia, de pildă, reprezentanții minorității maghiare de acolo au declarat în mod expres că nu vor ridica probleme de autonomie în perioada cât participă la guvernare, în cazul României o astfel de solicitare sau un astfel de discurs nu a avut loc. Evident, problemele legate de autonomie au continuat să se manifeste mai mult ca o discuție publică a comunității maghiare, însă la nivel general ele au fost trecute în plan secund, pe un plan de așteptare. S-a solicitat însă, și s-a convenit în cadrul acestei negocieri, acordarea unor drepturi lingvistice și în domeniul învățământului.

Fără a intra în detalii asupra manierei și a eforturilor depuse pentru împlinirea programului comun de guvernare, care ar merita bineînțeles să fie cunoscute, se cuvine a reține acum câteva elemente a ceea ce s-a realizat până în acest moment din cele convenite și ce șanse sunt ca, până la terminarea mandatului acestui guvern, să se mai pună în practică și altele. În privința acordării unor drepturi în materie de folosire a limbii minorităților naționale a ființat mai bine de un an și jumătate o ordonanță de urgență cu privire la modificările legii nr. 69 din 1991, referitoare la administrația publică locală. În baza acestui act normativ s-au făcut demersuri referitoare la montarea unor indicatoare de localități bilingve și în privința emiterii unor acte bilingve, când este cazul, de către organele administrației publice locale. Din păcate, această ordonanță de urgență a fost atacată în fața Curții Constituționale, care a considerat că nu erau îndeplinite condițiile de urgență prevăzute în lege și, ca atare, a decis neaplicarea ei. Deși susțin că o decizie judecătorească sau hotărârea Curții Constituționale nu poate fi și nu trebuie să fie discutată, totuși așa arăta - măcar statistic - că în această perioadă s-au emis mai multe ordonanțe de urgență, însă aceasta a fost singura atacată și admisă de Curtea Constituțională.

În ceea ce privește problema învățământului, după discuții îndelungate în Parlamentul României s-a reușit modificarea acestei legi. Deși actuala lege prevede un cadru normal pentru învățământul în limbile minorităților naționale, două probleme sunt încă nesoluționate: cea a posibilității înființării unei universități de stat cu predare în limba maghiară și cea care privește obligativitatea ca istoria și geografia României să fie predate în limba română în ciclul al doilea. Astfel, în afara acestor două chestiuni, discutate și contestate de către UDMR, pot să afirm cu hotărâre că în România cei care doresc ca copiii lor să învețe în limba maternă au în totalitate această facilitate.

O problemă care nu a găsit încă rezolvare este aceea a bunurilor bisericilor și comunităților minoritare trecute în proprietatea statului. În acest caz, lucrul a fost complicat și de diferendul existent între biserica ortodoxă și biserica greco-catolică asupra unor bunuri imobiliare. De aceea, guvernul a decis a nu se adopta o legis-

lație cadru în această materie, iar eventualele retrocedări de imobile să se facă de la caz la caz. În mod concret, Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale a inițiat în total, până în acest moment, patru acte normative în materie, iar în baza acestora au fost restituite unor biserici și comunități minoritare 64 de imobile. De altfel, această problemă este în centrul atenției tuturor comunităților minorităților naționale, nu doar a maghiarilor. Între proiectele departamentului nostru se află și promovarea unei legi privind ratificarea Cartei Europene pentru Limbile Regionale și Minoritare și totodată o lege sub forma unei ordonanțe care să interzică exprimarea oricărei manifestări de discriminare în viața socială.

Acestea ar fi în mare modificările intervenite în legislația românească cu privire la minorități. Înțelegerile făcute acum mai bine de trei ani și jumătate au fost în parte respectate, în parte se pare că nu vor fi soluționate în perioada mandatului acestui guvern. Știm însă că România s-a înscris deja pe un drum ascendent spre integrarea europeană, ceea ce presupune că respectarea celorlalți concetățeni, indiferent de etnie sau religie, este o cale sigură de progres, apreciată de comunitatea internațională.

